

Satani na KLISTO

- **Ve Ukilyo Munene lulu Wa Maveva Mavuku!**
- **Ndukathaithe Mukengani, Satani Kana Ndaimoni**
- **Ni Asilile Usililo Wa Tene Na Tene Onthe Ala Meosa
“Uvano Wa Ila Nyamu” Mokoni Kana Itulyani Syoo
Ni Kana Matonye Kuthooa Kana Kuthoosya**

Kiandikitwe nĩ
Watson Goodman

**Nĩkyamana—
tikiyakuthoosya**

Satani na KLISTO

Satani, ūla ndetonī ya Ngai wītītwe “Mūnene wa nthī īno” nī mūmaitha mūnene wa Ngai na Mūdū Ūla Ngai woombie. Īthyī andū twī kaūnī mūnene. Kaū wī katī wa Klisto na Satani. No mūvaka tūnyuve nī wīva wa aa elī wīhīwa Mwīaii witu tene natene, Klisto ula nī mūmbi—Īmanueli (Ngai vamwe naitū) kana nī Satani, nake nī kyūmbe—Ūla nī Munene wa kūlea kūmwīw’a Ngai kwoonthe. Nthīnī wa kukw’a na kūthayūka kwake, Klisto nīwaetie Ūkīlyo Mwīanu kwa onthe ala memwītīkīla naw’o.

Satani atataa kwa nzīa syī kīvathūkany’o kūmakenga andū kūmūthaitha nīkyo kīeleelo kyake. Klisto, mūmbi witū nīwe waile kūthaithwa. Nītwīyonanasya kwa ūla tūkūthaitha. Itambya ya mūthya ya Satani kwosa andū yūlū wa nthī nī (1) kwīvathana na Ngai (2) kwīthukūīsyā ndaimoni (3) kūthaitha ūla “Mūdū wa naī” (4) kūthaitha “muvwanano” wake na (5) ūvano mwīnī nīkana ūtonye kūthooa kana kūthoosya. —Watson Goodman (1920-2002)

*Ngai ombie ndata ya Muthenya
(ūla wītawa Satani) Ethīwe na
kīlio kīnene itunī*

Ūū nīw'o Mwīaīi Yeova ūnū-
kwasya: Nīwīkīite wīanīu ūsīlo,
wusūite ūī, na mwīanīu kwa-
nakavanī. Wāi Eteni, mūūnda wa
Ngai; kīila kavila ke thooa mū-
nene kaī ka kwīvw'ika kwaku,
salitū, tovasi, na salitonyi, nzu-
malati ntheu, nzumalati, na ya-
sivi, sumalati, na alimasi ndune,
na thaavu; wīa wa tūthembe
twaku na mītūlilū yaku wāi nthīnī
waku; mūthenya ūla woombiwe
nīsyaseūviw'e.

Aī vakūvī na kīvīla kya Ngai
Wāi mūkeluvi ūla wetikīw'e

mauta ūla wavw'ikaa: na nakwia,
o na weethīwa iūlū wa kīima
kītheu kya Ngai; nīwaendaa kūū
katī wa mavia ma mwaki.

Ombiwe e mwīanīu

Wāi mwīanīu mīendelenī yaku
kuma mūthenya ūla woombiwe,
kūvika yīla ūla ūte ūlūngalu
woonekie nthīnī waku.

Kwondū . . . wa kūtandīthya
kwaku makusūsya nthīnī ūng'en-
du, na nūvītiye: kwondū wa ūu
nīnakwīkisye ta wī mūvuku kūku-
mya kīimanī kya Ngai; na nīngwa-
nangīte, we mūkeluvi ūla wavw'ī-
kaa, ngakumya katī wa mavia ma
mwaki. —Esekieli 28:12b-16

Ni Kyau Kyaetie Kuvaluka Kwake Ndata Ya Muthenya?

Nthimo 16:18

Ngathĩo nĩtongoeasya wana-
ngĩko, na veva wa wĩng'athĩliyo
nũtongoeasya kũvalũka.

Esekieli 28:17-19

Ngoo yaku nĩyĩtũlĩtye nũndũ
wa kwanakava kwaku; nũvukĩtye
ũĩ waku nũndũ wa ũtĩsu waku:
nĩngwĩkĩtye nthĩ; nĩngwiĩte mbee
wa asumbĩ, nĩ kana makwone.

Nũndũ wa kũlea kwĩw'a

Kwondũ wa wĩngĩ wa mothũku
maku, ũndũnĩ ũla ũte ũlũngalu wa
kũtandĩthya kwaku, nũvukĩtye
kũndũ kwaku kũtheu; kwondũ wa
ũu nĩnumĩtye mwaki nthĩnĩ waku;

naw'o nũkũvĩvĩtye, nakwa nĩnĩ-
kũtw'ĩkĩthĩtye mũu iũlũ wa nthĩ
mbee wa onthe ala makwona. Onthe
ala makwĩsĩ katĩ wa ngo
sya andũ makaseng'a ũndũ waku:
nũtw'ĩkĩte ũtĩsyo, na ndũkethĩwa
ĩngĩ nongi.

*Kyũmbe nĩkyaĩle kũmwĩnyi-
vĩsya ũla wa kyũmbie*

Savuli 100:2, 3

Mũthũkũmei Yeova na mũyo:
Ũkai mbee wake mwĩnĩte. Manyai
kana Yeova nĩwe Ngai: Nĩwe ũla
watũmbie, naitũ twi make; twi
andũ make, na twĩ malondu ma
ĩthya yake.

Isaia 14:12-19a

Kai! wī mūvalūku kuma itunī, we ndata ya mūthenya, mwana wa kīoko! ūtemetwe ūkavikw'a nthī, we ūla wavalūkilye i mbaī nthī! Naku wasya ngoonī yaku, Ngambata itunī, ngookīlya kīvīla kyakwa kya ūsumbī iūlū wa ndata sya Ngai; na ngekala kīmanī kya ūmbano, kītulunī kya ngalī ya iūlū; ngambata kūvīta ūtūlu wa mathweo; ngeetw'ikīthya ta Ūla Wī Iūlū wa Onthe.

***Kwanangwa kwa Mawīa make
iūlu wa nthī***

Īndī ūkatheew'a Seoli, mūthelekelyonī wa yīla iīma. Ala mekwona makakūketeea, na ma-

kasūanīa ūndū waku, makyasya, Mūndū ūū nīwe ūla watetemasya nthī, ūla wathingithangasya mosumbī; ūla watw'ikīthisye nthī weū, na kwananga ndūa syayo; ūla ūtaathasya ovwa make me-nūke?

***We (Satani) nīwa wanangīko
vala ve Ngai***

Asumbī onthe ma i mbaī, onthe vyū, nīmakomete ndaīanī, kīla ūmwe nyūmbanī yake mwene. Īndī we nīwīkītw'e kūasa na ngu-nga yaku vala akw'ū maiawa ta ūvonge ūthatasya, ūvw'ikītw'e ala mooaiwe, ala matonyiwe mūku-thū na ūvyū, ala matheea kūvika mavianī ma iīma.

4 Kwisumbika Vate Ngai No Mana Na Wanangiko

*Mbee kwa ūsu wetawa ndata
ya Muthenya*

(Sisya maundu atano waisye “ngeeka”
Isaia 14:13, 14 ithangū no. 3.)

Luka 10:18

Nake amea, Nīnoonaa Satani
avalūka kuma itunī ta ūtisi.

Kwa Alaika ala mavikilie Satani

... Ngai ndaamaeka alaika ala
mavitisye, indī amekya Ngienani,
na ūmalikya maimanī manene ma
kivindu, masūviwe kūvika ūsililo
wūke. —2 Vetelo 2:4

Andū ala Satani ūtonya ūkenga

1 Timotheo 3:6

Ti mūdū ūla wītikilite mītūki,
nikwīthīwa eekathīa akavalūka
ūsīlilonī wa Satani.

*Kūya vinya kwa Satani iūlū
wa Mūdū*

2 Vetelo 2:19b

... nūdū, mūdū akīlw'a vinya
nī ūngī, alikaw'a ūkombonī wa
ūsū wamūkīlya vinya.

*Itunī no Mūvaka kwīthīwe wendi
o ūmwetu—nakw'o nī kwenda
kwa Ngai Kwīanīu*

Mūikavw'ananw'e na nthī ino:
indī mūalyūkw'e mūtūngwe eū
ilikonī syenyu, nī kana mwīkuūe
ūdū kūilyī kwenda kwa Ngai
kūla kūseo na kūla kwītikilika na
kūla kwīanīu. —Alomi 12:2

Īianī ya Mwaki Kukethīwa mawendi
maingī matosania tene natene.

Kūtūngililwa 5:6, 7

Ninyie Yeova Ngai waku, ūla wakumisye nthī ya Misili, ūkumya nyūmbanī ya ūkombo. Ndūkethīwe na ngai ingī ate o nyie.

1 Mavinda 16:29

Mūnengei Yeova ndaīa yailite syitwa yake: Etei nthembo, na mūkyūka mbee wake; Mūthaithei Yeova na ūseo wa ūtheu.

Mathayo 4:10

Nīvo indī Yesū wamwīe, Thi, Satani: nūndū nīkūandīkitwe, Mūthaithe Mwīaī Ngai waku, na mūthūkūmae we, e weka.

Ūvuan'yo 19:10a

Nakwa navalūka maūūnī make nīmūthaithe. Nake ambīa, Sisya,

ndūkeke ūu: nyie nī ngombo vamwe naku na vamwe na ana-a-īthe maku ala makwataa ūkūsī wa Yesū; thaitha Ngai.

Savuli 95:6

Inyw'ī ūkai, tūthaithe na kwīkunamya; tūmūtulīlyei ndu Yeova Mūmbi waitu. (Sisya Mwa. 1:27.)

Ala makenge mathaithea kūlea kwīw'a

Ūvuan'yo 13:3b, 4a

...na nthī yonthe yaseng'a iatīe ila nyamū; na mathaithe ūla mūkūnga mūnene, nūndū nūmīnengete ila nyamū ūkūmū waw'o; na mamīthaithe ila nyamū.

*Satani na maveva mavuku nĩ
mendete mũno kũthaithwa*

Mathayo 4:8, 9

Na ingĩ, ndevili amũtwaa kũmanĩ kitũlu mũno, na amwon'ya mosumbĩ onthe ma nthĩ, na ndaĩa syamo; na amwĩa, Syĩndũ ii syonthe nĩngũnenga, ethĩwa nũndulĩya ndu na kũnthaithe.

Ūvuan'yo 9:20

Na ala matialĩte ma andũ, ala mataaũawa nĩ mothĩn'yo asu, matyaalyũla ngoo ūndũ wa mawĩa ma moko moo, maikathaithe ndaimoni, na mĩvw'anano ya thaavu, na ya vetha, na ya ūthuku, na ya ĩvia, na ya mũti; ĩla ĩtatonya

kwona, o na kwĩw'a, o na kũkinya.

Ngai nĩ wanangaa Ūthaithe Ūsu

Ūvuan'yo 16:2b na 20:13b, 14

... na kweethĩwa itau nthũku mũno na syĩ na woo mũnene andũnĩ ala me na ūvano wa ĩla nyamũ, na ala mathaithe mũvw'anano wayo. ... na masilĩlwe kĩla mũndũ kwĩanana na meko make. Na kĩkw'ũ na vala maveva ma ala akw'ũ mekalaa syekw'a ĩianĩ ya mwaki. Kĩ nĩkyo kĩkw'ũ kya kelĩ, nakyo nĩ ĩia ya mwaki.

Isaia 42:8

Ninyie Yeova, nĩyo syĩtwa yakwa; na ūnene wakwa ndikanenga ūngĩ, kana ndaĩa yakwa kũmĩnenga mĩvw'anano nyasũvye.

*Alaika ma Mwĩaii me vinya
kũvĩta ala avalũku ma Satani*

Savuli 103:20

Mũtaĩei Yeova, inyw'ĩ alaika make, ala mwĩ ũtonyi vinyanĩ, ala mwĩanĩasya ndeto yake, mũkiw'a wasya wa ndeto yake.

Ūvuan'yo 12:7, 8a

Na kwaĩ kaũ itunĩ: Mikaeli na alaika make maithi kũkita na ũla mũkũnga mũnene; na mũkũnga ũsu na alaika maw'o mokita: nao maiaakĩlya vinya.

*Alaika Atheu Mathũkũmaa na
kũmasũvĩa atheu ma Ngai*

Aevelania 1:14

Asũ onthe ti maveva ma ũthũkũmi, ala matũmĩtwe kũthũkũma

kwondũ wa ala makatĩwa ũtanĩgĩo?

Savuli 91:11

Nũndũ akeeaĩa alaika make, makũsũvĩe nzianĩ syaku syonthe.

*Alaika ala mavalũkie (maveva
mavuku) kieleelo kyoo nĩ kũtwaa
Mũndu mwakinĩ*

Luka 11:26b

... ũkyosa maveva angĩ mũonza mathũku kũte w'o . . . .

1 Timotheo 4:1

Ĩndĩ Veva eneena vyũ, kana mavinda ma mũminũkĩlyo amwe makatia ũla mũikĩĩo, makĩthukĩsya maveva ala makenganaa, na momanyisyo ma ndaimoni.

*Mündū, Ūla woombiwe na
mūvw'ano wa Ngai*

Na kīmwana kyūkīte, kyavalū-
kw'a nī īla ndaimoni, kyathingi-
thangw'a nīyo. Īndī Yesū akan'ya
veva ūsu mūvuku, na akīvos a kīla
kīmwana, akīnenga īthe. —Lk. 9:42

*Mīsyī—Mūsyī nī Ūathimo
wa Ngai*

Nakwa ngamaathima ala ma-
kūathimaa, na ūla ūkūumanīaa
ngamūumanīa: na nthīnī waku,
we, mīvīa yonthe ya nthī ikaa-
thimwa. —Mwambīlīlyo 12:3

*Klisto (nthīnī wa Mwīī) na ūtangīo
nthīnī wa nthakame yake ntheu
Mathayo 2:16*

Na īndī Elote, . . . athata mūno,

na atūma andū moae tūvīsī tw'on-
the tūla twaī Mbethelemu, na
ndee syonthe syayo, tūla tūvi-
kītye myaka īlī na ītina wa vau,
kwīanana na īvinda yīla wa-
manyīthiw'e vyū nī ala andū oī.

*Ndeto ya Ngai īla Satani
ūte'w'anaa nayo*

Mwambīlīlyo 3:1b, 4

Nī w'o, Ngai nīwaisye, . . .? Na
nzoka yamwia mündū mūka,
Mūikakw'a nongi.

Etīkīli ala masyaitwe nī veva

. . . mūvinganīsyā wenyu ndevili
angangaa kūū na kūū . . . aima-
ntha mündū aye. —1 Vetelo 5:8

Kūmekīa ūvano ala make

Na kūikethīwa kīumo īngī: na kīvīla kya ūsumbī kya Ngai na kya Katena kīkeethīwa nthīnī waw'o: na ngombo syake ikamūthūkūmaa; na ikoonaa ūthyū wake; na syītwa yake yīikeethīwa itulyanī syasyo. —Ūvuan'yo 22:3, 4

(Sisya ūndū Satani wīkīaa ūvano īthangū no. 35.)

***Athyoekasya ūvoo mūseo
wīthīwe ūvūngū***

Nīngūseng'a nūndū nīmūūthamw'a na mītūki ta ūu na kūmūtia ūla wamwītie nthīnī wa mumo wa Klīsto na kūkwata ūvoo mūseo ūngi; naw'o ti ūvoo mūseo ūngī: īndī kwī amwe ala meūmūthīn'ya, nao meenda kūalyūla ūvoo mūseo

wa Klīsto. —Akalatia 1:6, 7

***Nīwīvw'ananyasya na athūkūmi
ma Ngai***

Nūndū andū ta asu nī atūmwa ma ūvūngū, atethya ma wīa na ūseleke, makīalyūla ene methīwe ta atūmwa ma Klīsto. Na ti ūndū wa useng'ya; nūndū o na Satani nake nīwīalyūlaa mwene ethīwe ta mūlaika wa kyeni. —2 Ako. 11:13, 14

***Syama sya Ngai na movūngū
ma Ūsengy'a***

2 Ath. 2:9; Ūvu. 13:13, 14; 19:20

***Satani ūsumbīkaa andū ala
mamūthaitha kana ngai syake***

Isaia 26:13a

Ame Yeova Ngai waitū, eaī angī ate o we nīmatūsumbīkie . . .

1 Yoana 5:21

Syana syakwa nini, isūvīei mīvw'anano.

Kuma 20:3-5a

Ndūkethīwe na ngai ingī ate o nyie. Ndūkeseūvīsyē mūvw'anano mwasūvye, o na mūvw'ano o na wīva wa kīndū kī itunī iūlū, kana kīla kī kūū nthī, kana kīla kī manzīnī itheo wa nthī: ndūka-mīkunamīe, o na ndū-kamīthū-kūme.

*Ngai ingī nī ūthatyo kwa Yeova.
Kūthemba andū nī kūvatane*

Kūtūngīlilwa 12:2 na 30a, 31
Anangai vyū kūdū kw'onthe

kūla mbaī ila mūkalūngya sya-thaithīaa ngai syoo, na iīmanī ndūlu, na tūlīmanī, na itina wa kīla mūtī mwīū: . . . isūvīe ndū-kese kūkwatw'a wiatīe, itina wa kwanangwa kwasyo kumw'a mbee waku; . . . Ndūkamwīke ūu Yeova Ngai waku: nīkwīthīwa kīla ūndū wa ūmūthatya Yeova, ūla ūme-naa, nīsyēekīte ngai syasyo; nū-ndū o na ana masyo na eītu masyo nivīvīasya na mwaki ngai syasyo.

Mika 6:7b

Nganengane . . . ūsyao wa mwīi wakwa nūndū wa naī ya ngoo yakwa?

Nthakame ya Klisto nītheasya nai

***Ūtumanu wa kūthaitha
Muvw'anano***

Nūndū nīmakūanītye ūla w'o
wa Ngai na ūvūngū, na kūthaitha
na kūthūkūma kyūmbe vandū va
Mūmbi, ūla ūkathawa tene na
tene. —Alomi 1:25

Savuli 115:3-8

Indī Ngai waitū e matunī: Nīwī-
kīte o ūndū wendie. Mīvw'anano
yoo nī vetha na thaavu, wīa wa
moko ma andū. Yī na makanyw'a,
indī ndīneenaa; yī na metho, indī
ndīonaa; yī na matū, indī ndīw'aa;
yī na manyiūū, indī ndīnyungīaa;
yī na moko, indī ndīkwatangaa; yī
na maūū, indī ndīendaa; o na
ndīumasya wasya mīmeonī yayo.

Ala mamīseūvasya makeethīwa
mailyī tayo.

***Kuthaitha Muvw'anano nī
kūthaitha ndevili***

Kīai kūthaitha mīvw'anano . . .
Īndī nīasya, kana syīndū ila
Andū-ma-mbaī-ingī mathembaa,
mathembeaa ndaimoni, matīthe-
mbeaa Ngai: nakwa ndikwenda
mwīthīwe na mūamba na ndai-
moni. —1 Akolintho 10:14b na 20

***Usilīo Nūndū wa kūthaitha
Mūvw'anano
Ūvuan'yo 21:8b***

. . . Athaithi ma mīvw'anano,
. . . kīanda kyoo kīkeethīwa iiani
yīla yakanaa mwaki na mūvīlītī;
nayo nīa kīkw'ū kya kelī.

Ngai Ndeendeaw'a Ni Uthaihi Wa Mivw'anano (ndevili)

*Ngai nīwanangie ngo mbiingī
nūndū wa mivw'anano*

Na akanengane asumbī moo kw'okonī kwaku, na ūkatuma masyitwa moo manangwa kuma itheo wa itu: vatikethiwa mūdū o na wīva ūkatonya kūngama mbee waku, kūvika yīla wīmananga. Mivw'anano myasūvye ya ngai syoo vīvya na mwaki: . . . nūndū nī ūthatyo kwa Yeova Ngai waku. Na ndūkaaete kīndū kya ūthatyo nyūmbanī yaku, na ūkītw'ika kīndū kīumanīe takyo: . . . —Kūtūngīlīwa 7:24-26a

*Nīkī ivinda yīla Yesu wai kūū
nthī kwaī andu aingī ma mbaī*

*ya Īsilaeli māi na ndaimoni? Nī-
kwīthīwa aaīthe moo nīmathai-
thaa ndaimoni!*

Savuli 106:36, 37 na 40

Na kūthūkūma mivw'anano yasyo, īla yatw'īkie kītei kwoo. Īī, mathembee ndaimoni ana moo na eītu moo. . . Kwondū wa ūu ūthīliku wa Yeova wakanīe andū make, na athītha ūtīīwa wake.

Kuma 20:5

Ndūkamīkunamīe, o na ndūkamīthūkūme; nūndū nyie Yeova Ngai waku nī Ngai wī kīwīu, ngūivanīsyā kwa syana ūthūku wa aaīthe, kūvika nzyawa ya katatū o na ya kana sya ala mamena.

Mika 5:12

Na ngaveta mooī maume kw'o-
konī kwaku; na ndūkethīwa na ala
mathanaa maūndū ingī.

1 Samuēli 15:23

Nūndū ūng'endu nī ta naī ya
ūoi, na kwaa matū ta ūthaithi wa
mīvw'anano na telavimu. Nīkwī-
thīwa we nūmīleete ndeto ya
Yeova, o nake nūkūleete ndū-
kethiwe mūsumbī.

Kūtūngīlīlwa 18:9-12

Walika nthī ila Yeova Ngai
waku ūkūnengae, ndūkemanyīsyē
kwīka mothatyo ma mbaī isu.
Kūikaoneke kwaku mūndū ūla
ūkūmūvītilya mwana wake kana

mwīitu wake mwakinī, kana ūla
ūaūasya, kana ūla ūingasya nyū-
nyī kana mūndū mūe, kana mūoi,
kana mwīki wa syama, kana ūla
ūkūlasya ala mesene na maveva,
kana ūla ūmbasya ithitū, kana ūla
ūkūlasya akw'ū. Nūndū ūla wīkaa
maūndū asu nūmūthatasya
Yeova: na kwondū wa mothatyo
asu Yeova Ngai waku nūmalūnga-
sya maume mbee wake.

Kuma 22:18

Ndūkaeke mūndū mūka mūoi
ekale thayū.

Kuneenany'a na akw'u: Kwathana
Maūndū maūkīte kwa kuneena na andu
ala makwiie tene; kuiita.

Kwathana Maundu Ala Mokite Na Vinya Wa Ndaimoni

*Ngai nūleete kwathana na
ndata, Ūoi, kwitemanga na
kwiyikīa ūvano mwīnī*

Mūtikaye kīndū o na kīva
vamwe na nthakame yakyo: o na
mūtikeke maūndū ma mowe, o na
mūikaingasye nyūnyi. Mūikete-
mange mīi yenyu ūndū wa akw'ū,
kana kwīvana ūvano mīnī yenyu:
ninyie Yeova. —Alivai 19:26 na 28

Ngeethīwa ngūsī yī mītūkī...
aoi, na kwa ilaalai, na kwa ala
mevītaa ūvūngū. —Malaki 3:5b

Nūndū telavimu nīneenete nde-
to sya mana, na ala maaūasya nī-
monete ūvūngū; na nīmatavanī-
tye ndoto ite sya w'ō, nimakiakia-

sya mana: kwondū wa ūu nīmeyīe-
ndea ta malondu, nīmathīnaw'a,
nīkwīthīwa vati mūithi.

—Nzekalia 10:2

Īndī ūndū wenyu, mūtikethu-
kīsyē athanī menu, kana menu
ala maaūasya, kana ndoto sye-
nyu, kana ala mathanaa maūndū,
kana aoi menu. —Yelemia 27:9a

Mwīkwatye muīthi waw'ō

Yesu aisye, “Ngoo syenyu
itikaūūye: mūikīēi Ngai, na
mūindīkīia nyie.” —Yoana 14:1

Kūaūasya: Kwathana maundu ala mo-
kite kwa nthia ya Ūvūngū.

Ūoi: Kwika syama na vinya wa maveva
mavuku.

Tiana Na Maundu Oonthe Ma Kuausya Kana Uwe 15

Kūaūsya na Maveva mavuku

Na yīla makamwīa, Endai kwa ala mesene na maveva na ala mombasya ithitū, ala manyiilaa na kūmumungīlya: andū matyaīle kūenda kwa Ngai woo? —Isaia 8:19a

Kūtūmīa ilungu sya mwīi, mīvw'anano

Nūndū mūsumbī wa Mbaviloni aūngamie mataanīsyonī ma nzīa, wambīlilyonī wa nzīa isu ilī, nī kana aaūsye: athūngūthangya mīsyī, akūlya mīvw'anano yītawa telavimu, asisya ītema.

—Esekieli 21:21

Kuausya na tūmītī kana ūta kana kītiti

Andū makwa nīmakūlasya

kīthukī kyoo ūtao, na ndata yoo nīmavuanīasya; nūndū veva wa ūmalwaya nūmavītīthasya, na nīmekaa ūmalwaya, makyuma ungu wa Ngai woo. —Osea 4:12

Ūsiilo kwondū wa kūaūsya

Ūu nīw'o Saulo wakwie ūndū wa ivītyo yake yīla wamūvītanīsyē Yeova, nūndū wa ndeto ya Yeova, īla ūtaamīkwata; na ingī nūndū nīwakūlilye ūtao kwa ūmwe ūla wesene na veva, ookūlye, na ndaakūlya Yeova.

—1 Mavinda 10:13, 14a

Na oni makasonokw'a, na ala maaūsya makathokoana; . . . nūndū vati ūsūngīo wa Ngai.

—Mika 3:7

Undu Munene Wa Nthi Ino Uthukumaa Mawia Make

*Andū ma mbaī ingī matiḃaa
mawathani ma Uvungu*

Yelemia 10:2

Ūū nīw'ō Yeova ūnūkwasya, Mūtikemanyīsyē mūendele wa i mbaī, na mūikateve nūndū wa syama syī itunī; nūndū kwondū wasyo i mbaī nitevaa.

Ndūkaiye wīkwatyō waku valuani kana okīndū kyonthe kwondū wa “Vaati” ona ndūkaeke Ūku-swe nī mbathi sya Satani kana mavisa mathuku. “Ndikaia kīndū kīthūku mbee wa metho makwa:” (Savuli 101:3). Tiana na mīka-thīō, wangangany'ō na Ūthaithi mūkwu.

Woo nī wenyu . . . angangan'ya! . . . ila syonekaa syī nzeo kūū iūlū, īndī nthīnī syusīe . . . ūvuku w'onthē. No ta ūu inyw'ī nenyu kūū mwonekaa nī andū mwī alūngalu, īndī mwonekaa nī andū mwī alūngalu, īndī nthīnī musūite wangangan'yo na ūthūku.—Mt. 23:27, 28

*Kwīyūaa (kwīyita) kumaa kwa
Satani*

Ndūkakengeke kana kwīyūaa nīkwō kūtōny'a kūūthasya thīna na mavītyō maku. Satani akengaa andū meyūae! “Ndūkoae.”

—Kuma 20:13

*Klisto weka nīwe ūthaasya
mavītyo*

Kūvītīla athani ma ūvūngū

Nīvo īndī Yeova wandavisye,
Athani mathanaa movūngū syī-
twanī yakwa; ndyaamatūma, o na
ndyaameaia, o na ndyaaneena
nao: mamwathanāaa woni wa ūvū-
ngū, na kūaūsyā, na ūndū wa
mana, na ūkengani wa ngoo syoo
ene. —Yelemia 14:14

Nūndū makookīla Maklīsto ma
ūvūngū na athani ma ūvūngū, na
makoonan'ya syama na mose-
ng'yo, nī kana masye o na anyuve,
ethīwa ūu nūtonyeka.

—Maliko 13:22

Kwa nthia ya Ūneena na akw'u
Enthīnī wa veva Mūtheu, Mū-

sumbī ndaviti aineena yūla wa
mwana wake, “Īndī yu nīkakwie,
... katikanzyokea.”

—2 Samueli 12:23

Ndukaneene na maveva mavuku
ate oūimakany'a syītwanī ya Yesu
nīkana maende. Ndūkaiye wikwatyo
kwa ala maūasya kana kusoma itaa
sya andu.

***Ananga vyū mīvw'anano na
mavuku ma Satani***

—Meko 19:19

Na andū aingī ala meekaa
maūndū ma ūwe maete mavuku
mo na moomban'ya vamwe, na
mamavivīsyā mbee wa andū on-
the. (Soma Mwa. 35:2-5.)

18 Klisto Aseuvisye Kumanyana Kwa Munduume Na Muka — Satani Niwe Uthyoekasya

Kūmanyana kūū nī kwa ala matwaanite tu

Mwambililyo 2:22 na 24

Na wau, ūla Yeova Ngai wau-misye mūdūnī, oombie mūdū mūka, na amūtwaia ū mūdū. . . . Kwondū wa ūu mūdū mūūme akatia ithe na nyinyia, na akalūman'ya na mūka wake: nao ma-keethiwa mwī ūmwe.

Aevelania 13:4

Mūtwaano nūtaīwe nī andū on-the, na ūkomo wīthīwe ūte mūvukye: nūdū mathaaa na ilaalai Ngai akamasilila.

1 Akolintho 7:10, 11

Īndī kwa ala matwaanite nī-

ngwīaa, o na tii nyie, īndī nī Mwīaī, kana mūdū mūka ndakamūlee mūūme, (īndī ethīwa nū-nūūthi, nīeyīkalye ate mūtwaē, kana ethīwa ti ūu, ew'ane na mūūme wake;) na mūūme ndakamūlee mūka wake.

Satani endeaw'a nī kūlea kwīw'a
1 Yoana 3:8a

Ūla wīkaa naī nī wa ndevili; nūdū ndevili atwīe ekaa naī kuma mwambililyoni.

Alomi 6:16a

Mūiīsī, kana kwa ūla mwī-nenganite ene mwīthīwe ngombo syake sya kwīw'a, mwī ngombo syake ūla mūmwīw'aa.

Kuma 20:14

Ndūkalaalae.

1 Athesalonika 4:3

Nūdū ūū nīw'o ūla wendetwe nī Ngai, naw'o nī kūvathwa kwenyu mwīthīwe atheu, nī kana mwīvathane na ūlaalai.

Alivai 20:10

Na mūdū ūla ūkeka ulaalai na kīveti kya mūdū ūngī, o ūsu ūkeka ūlaalai na kīveti kya mūtūi wake, no mūvaka ilaalai isu mūdū mūūme na mūdū mūka moawe.

Naī ya Mwīi waku

1 Akolintho 6:13b, 15a na 18

Īndī mwīi ti wa kwīka ūlaalai, indī nī wa Mwīaii; nake Mwīaii nī

wa mwīi: . . . Mūtyīsī kana mīi yenyu nī mamutha ma Klīsto? . . . Kīai ūlaalai. Kīla ūthūku mūdū wīkaa wī ūtee wa mwīi wake; indī ūla wīkaa ūlaalai eyīkaa mwīi wake mwene naī.

Asyai Mailwe nī ūsiīa naī ya ūlaalai

Alivai 19:29

Ndūkatume mwīitu waku atw'īka ilwaya; nthī ndīkese kūatīia ūlwaya, na nthī īkyusūwa nī ūthūku mūnene.

Mo—Laalai kūdū kwīlī: Kwa kīveti na mutumia (ti muume na mūka) Katī wa mwanake na mwīitu (matatwaa-nīte).

20 Satani Niwakililw'e Vinya Ni Kikw'u Kya Klisto

Nündū o ūndū onthe makusaa nthīnī wa Atamu, o ta ūu nthīnī wa Klisto onthe makeethīwa thayū.
—1 Akolintho 15:22

1 Yoana 3:8b

Kwondū wa ūu Mwana wa Ngai nīwonaniw'e, nī kana anange mawīa ma ndevili.

Akolosai 2:15

Eevetea monene na mokūmū amaumīlya ūtheinī, akimakīlya vinya nündū wa ngelan'yo īsu.

Īndī nīkwīthīwa syana nīsyosaa mwī na nthakame, we nake mwene nīwosie o ta ūu; nī kana kwondū wa kīkw'ū amwasye vinya ūla wai na vinya wa kīkw'ū, nake nī ndevili; na amathasya on

the ala kwondū wa w'īa wa kīkw'ū mai ūkombonī thayū woo w'onthe.
—Aevelania 2:14, 15

Kīla kītanangīkaa kwondū witū nthīni wa Klisto

2 Timotheo 1:9, 10

Ūla watūtangīe, na kūt wīta na wītano mūtheu, ti kwīanana na meko maitū tondū mailyī, īndī kwīanana na kwenda kwake mwe ne na mumo ūla twanengiwe nthīnī wa Klisto Yesū mbee wa mavinda ma tene tene, īndī yu nīwonanītw'e kwondū wa kumīla kwa Mūtangīi waitū Klisto Yesū, ūla wanangie kīkw'ū, na kumīlya thayū na kūveta wanangīko kwondū wa ūwoo mūseo.

1 Vetelo 5:8b, 9a

Mūvinganīsyā wenyu ndevili angangaa kūū na kūū ta mūnyambū ūkūluma, aimantha mūdū aye: nake mūsiīīei mūlūmite mūikīionī.

Aeveso 6:11-18a

Īkīai mīio yonthe ya kaū ya Ngai, nī kana mūtonye kūsiīia maūī ma Satani. Nūdū kūkīlan'ya vinya kwitū ti kūkīlan'ya na mwī na nthakame, īndī nī kūkīlan'ya na monene, na mokūmū, na ala masumbikīte kīvīdunī kīī, na nguthu sya maveva ma ūthūku itunī. . . .nī kana mūtonye kūkīlyā vinya mūthenya ūla mūthūku, . . .mwīvotoete inyunyunī

syenyu na w'o, na mwīkīite ngao ya kīthūi ya ūlūngalu, na maūūnī menyū mwīkīite iatū sya . . . ūvo mūseo wa mūuo; na vamwe na mīio isu yonthe mūkyosa ngao ya mūikīio, īla kwondū wayo mūkatonya kūvosya mīsyī yonthe yi na mwaki ya ūla mūthūku. Na osai ngovia ya ūtangīio, na ūvyū wa Veva, naw'o nī ndeto ya Ngai: mūkīvoya nthīnī wa Veva mavinda onthe. . . na mūkīsyāīisyā . . . .

1 Yoana 4:4b

. . . nīkwīthīwa ūla wī nthīnī wenyu [Klisto] nī mūnene kwī ūla wī kūū nthī [Satani].

Nikī Satani ūkīaa: Klisto e nthīnī waku!

Nī wasya wa Ngai

Ngai, . . . mūminūkīlyo wa mīthenya īno nūneenete naitū nthīni wa Mwana wake, ūla wa-mwiie ethīwe mūtīiwa wa syīndū syonthe, na kwondū wake oombie nthī syonthe. —Aevelania 1:1a, 2

Na maseng'w'a nī ūmanyīsyo wake: nīkwīthīwa amamanyīsyā ta ūla wī na ūkūmū, o na ti ta aandiki. —Maliko 1:22

Īndī kwitū kwi Ngai o ūmwe, nake nīwe Asa, ūla syīndū syonthe syumaa kwake, na ithyī twī make; na kwī Mwīaiī ūmwe, Yesū Klīsto, na syīndū syonthe nī kwondū wake, na ithyī twī kwondū wake. —1 Akolintho 8:6

Na amūnengete ūkūmū wa ūsilila, nūndū nīwe Mwana wa mūdū. —Yoana 5:27

Ūla waendie ītunī na e ngalī ya kw'oko kwa aūme kwa Ngai: alaīka na mokūmū na mavinya manyivītw'e kwake.

—1 Vetelo 3:22

Nūndū kwondū wa ūu Klīsto nīwakwie na eethīwa thayū īngi, nī kana ethīwe Mwīaiī wa ala akw'ū na wa ala me thayū.

—Alomi 14:9

Na Yesū ooka vala mai, na aneena nao, akyasya, Ninīnenge-twe ūkūmū w'onthe ītunī na kūū nthī. —Mathayo 28:18

Maliko 4:39

Na aamūka, na akan'ya kīseve,
na atavya ūkanga, Usha, kilya.
Na kīseve kyausya, na kwaya ūuu
mūnene.

Nīwavovoisyē na ūtonyi**Maliko 2:10-12a**

Īndī nī kana mūmanyē atī Mwa-
na wa mūdū e na ūkūmū kūū
nthī wa kūekea naī (amwīa ūla waī
na ūwau wa kwaa mamutha), Nī-
ngūkwīa, Ūkīla, ūkue ūkomo
waku, wīnūke. Nake ookīla, na
oyu akua ūkomo, aumaala onthe
makyona; na kwondū wa ūu onthe
maseng'a, na mamūtaīa Ngai.

Klisto nīwaumisye ndaimoni**Maliko 1:26, 27**

Na ūla veva mūvuku, ūkīmūthi-
ngithangya na kūkaya na wasya
mūnene, wamuma. Na onthe ma-
seng'a, mūvaka makūlan'ya ene
kwa ene, makyasya, Ūndū ūū
nata? ūmanyīsyo mweū! nūkwīaīa
na ūkūmū o na maveva mavuku,
na nīmeūmwīw'a.

Nīwa thayūkisye akw'u na ūtonyi**Luka 7:14b, 15**

Nake asya, Mwanake, nīngūū-
tavya, Ūkīla. Na ūla waī mūkw'ū
ekala nthī, na ambīlīlya ūneena.
Na Yesū amūnenga inyia wake.

24 Klisto Numanengae Aatii Make Utonyi Na Vinya Yulu Wa Vinya Wa Amaitha Moo

Luka 10:19

Nimwenei, ninamunenga ukumu wa ukinya iulu wa nzoka na ing'auu, na iulu wa vinya w'onthe wa mumaita: na mutikona undu uthuku nongi.

Luka 9:1

Nake ameta ala ikumi na eli, amanenga vinya na ukumu iulu wa ndaimoni syonthe, na wa kuvosya mowau.

Maliko 11:23

Ni w'o ningumwia. O ula ukatavya kiima kii, Kuwa nokiw'a ukanganii o na ndakethiwa na nzika ngooni yake, indii akitikila

kana undu unukwasya nukwikwa; usu akeekwa uu.

Yoana 14:12a

Ni w'o ni w'o, ningumwia, Ula umbitikilaa, mawia ala ngwika nyie, nake akameka.

Maliko 9:23

Na Yesu amwia, Ethiwa we nutonya! Maundu onthe nimatonyeka kwa ula unukuiiia.

Aeveso 1:19

Na undu uilyi unene muvituku wa vinya wake kwondu witu ala twitikilaa, kwianana na kwika kwa vinya wa utonyi wake.

*Makany'e, meyaiye maume
isyitwanī ya Yesu*

Maliko 5:8, 9 na 13b

Nündū amwīe, Uma we, veva mūvuku, mündūnī ūū. Nake amūkūlya, Syitwa yaku nue ata? Amwīa, Syitwa yakwa, ninyie Nguthu; nündū twi aingī... Na ala maveva mavuku mauma na malika ngūlūenī....

Maliko 9:25b-27 na 29b

Yesū... akan'ya ūla veva mūvuku akīwīa, We veva ūtaneena na ūtew'aa, nīngūkwīaīa, mume, na ndūkaamūlike ingī. Na wakaya, na wamūthingithangya mūno, wamuma: na ūla mwana

eethīwa ta wak'wa; mūvaka ala aingī masya, Nīwakw'a. Īndī Yesū amūkwata kw'oko amūkīlya; nake aūngama... Mūthemba ūū ndumīka... ate o kwa kūvoya na kūtīa ūya.

Meko 16:18b

Vaulo... eethyūūa na ootavya ūla veva, Nīkwīaīa syitwanī ya Yesū Klīsto, uma nthīnī wake. Naw'o wamuma saa o ūsu.

Luka 4:35

Na Yesū amīkan'ya, akyasya, Tumya kanyw'a, noimuma. Na īla ndaimoni yamūvalūkyā katī woo, yamuma, itamwīkīte ūndū.

Avilivi 2:9, 10a

Kwondū wa ūu Ngai amūne-
nevyā mūno, na amūnenga syītwa
yīla yī mbee wa masyītwa onthe;
nī kana kwa syītwa ya Yesū kīla

īu yītulya ndu . . . .

Na ūndū o na wīva w'onthe ūla
mwīvoya syītwanī yakwa, ngawī-
ka, nī kana Asa ataīwe nthīnī wa
Mwana. —Yoana 14:13

Itīna wa kwosa kīveti kyakwa na syana kwa Mūkiīo tūende Africa
kūmūthūkūma Klisto, Nīnaamūkie Ūtukū ūmwe veva mūvuku e yulu
wakwa. Yīla natwaaīsyē kūū none kana ūndū ūsū nī waw'o, veva ūsu
waluutile kūū kwakwa na vinya mūnene, na wathaanyūka ūngwate
ngingonī, kavinda okau natumūa o ndeto ilī “Yesū ndethya” na kwa
kavinda okau aī-Anathi, na ndyaasyoka kwona ūndū ta ūsu īngī īvinda
ya myaka 28. Isyītwanī ya Yesu Klisto ve vinya mwiingī mbee wa
Satani na maveva mavuku onthe. Ikaīle īsyītwa ya Klisto wone
ūtangīo na wovosyo. (Alomi 10:13)

Kīveti kīmwe īvinda ya mesukulu (college) nīkyosiwe nī Mwanake
ūmwe maende ndambūka lelūnī wa ngalī ya Mwaki-Maenda mavika

vandū mwanake enda kūaa kīla kīveti nīkana kūtūwike kyūaiwe nī ngali ya mwaki. Yīla kyamwīaiye īsyītwanī ya Yesū Klisto, aasya vinya wake wa ūkyūaa. Nūndū wa vinya wa Yesu, nīwaalūkile atongosya masyoka sukulu.

Kīveti kīmwe kīneena na mūwandu wakwa kyamūtavisye Ūndū mūthenya ūmwe kyathokisye mūndūmūe. Na itina wa ūu maveva mavuku mambīlīya ūng'uthūlanga ivīla nyūmbanī kwakyo. Yīla kyameyaie syītwanī ya Yesū mauma: na Īvīnda yīu nakyo kyenengane vyu kwa Yesū Klisto.

Ndūkamwīwīe Satani tei kana ndaimoni. Kīeleelo kyoo nī kūkwosa wīthīwe ngalīko ī yoo nati ī ya Ngai. Mwītikīli ūmwe waī muwau na kīlīko kīkathūka, andavisye ūndū Satani wendaa eke. Aī anambīia kwenda “kūmūne uthei” Namūtavya kana Satani nī mwene kūkenga andū na ndeto syake tī sya kūkīwa ona vanini. Namūkany'a Satani syītwanī ya Yesu Klisto. Mūndū ūsu asya “Nīna ūtanu nūndū waku kūka wīoo ūū” na ekala syumwa itano thayū ena ūtanu mūno nthīnī wa Klisto.

—Watson Goodman

Klisto nīwe Ngai Mūmbi

Nikwīthīwa nthīnī wake syīndū syonthe nīsyoombiwe, sya itunī na sya kūū nthī, syīndū ila syonekaa na ila itonekaa, ethīwa nī ivīla sya ūsumbī, o na mosumbī, o na monene, o na mokūmū; syīndū syonthe nīsyoombiwe nīwe, syīthīwe syake. —Akolosai 1:16

Klisto anenganae kyeni na Mūuo

Kīmamulīke ala mekalaa kīvīndunī na kyuunī kya kikw'ū; kītūtongoesye maūū maitū nzīanī ya mūuo. —Luka 1:79

Satani na ndaimoni maetae wanangīko

Kīng'ei kītyūkaa, ate o kana

kyūye, na kūaa, na kwananga.

—Yoana 10:10a

Woo nī wanthī... nūndū ndevili nīwamūtheeea inyw'ī, e na ūthilīku mūnene, akīmanya kana e na kavinda o kanini.

—Ūvuan'yo 12:12b

Satani aetae kīvindu na ūsilīlo

Mūendele wa ūthūku nī ta kīvindu: Matyīsī kīl kīmalulutīkasya. —Nthimo 4:19

Na ūla mūndū mūthwii nake akw'a, na enzīwa nthī. Na e vala maveva ma akw'ū mekalaa ookīlya metho make, e kīnyamaionī.

—Luka 16:22b, 23a

Klisto niwe w'o**Yoana 1:14 na 8:31b, 32**

Na ila Ndeto yatw'ika mwii, na yatua katii waituu (na ithyii twoona utheu mutisu wake, utheu mutisu ta wa ula wasyaiwe weka auma kwa Asa), ausuute mumo na w'o. . . . Ethiiwa inyw'ii mukikalaa ndetonii yakwa, mwii amanyiw'a makwa w'o: na mukamanya ula w'o, na ula w'o ukamuthasya.

Klisto ausuwe ni wendo**1 Yoana 3:16**

Undunii uu nituumanya wendo, nundu we anenganie thayu wake kwonduu witu; naituu nitwaile kunengane mathayuu maituu kwonduu wa ana-a-asa.

Satani niwe ithe wa uvungu**Yoana 8:44**

Inyw'ii, mwii ma ithe wenyu ndevili, na wendi wa ithe wenyu niw'o mwendaa kwika. Aii muuani kuma mwambililyoni, na ndaai-kala nthini wa w'o, nundu nthini wake vati w'o. Yila unuuneena uvungu, eneena undu wi naw'o: nundu ni muneeni wa uvungu, na ni ithe wa uvungu.

Satani niwe uetae kimena**Yoana 15:18**

Ethiiwa nthi niniumumena, ninwisi kana niyamenie nyie itanamba kumumena inyw'ii.

Klisto nūtheasya thayū

1 Yoana 1:7

Īndī ethīwa tūendaa na kyeni, tondū we wī kyenini, twī na mūamba ene kwa ene, na nthakame ya Yesū Mwana wake nītūtheasya nāi syonthe.

Klisto avetaa kuma nāinī

Īndī mbee mūno, yu tūtālilwe ūlūngalu nūndū wa nthakame yake, tūkatangūwa nīwe kuma ūthatunī wa Ngai. —Alomi 5:9

Klisto anenganae thayū wa tene na tene

Na thayū ūtathela nīw'o ūū, nī kana makūmanyē we Ngai ūla wa w'o weka, na ūla wamūtūmie, nake nī Yesū Klisto. —Yoana 17:3

Satani avukasya thayū

Akalatia 6:7, 8a

Mūikakengeke; Ngai ndavūia-wa ngūi: nūndū o kīla mūndū ūvuīaa, nokyo ūkaketha. Nūndū ūla ūvuīaa mwīi wake, kwa mwīi wake akaketha wanangīko.

Satani akusasya andū meke nāi

Ūla wīkaa nāi nī wa ndevili; nūndū ndevili atwīe ekaa nāi kuma mwambīlilyonī. —1 Yoana 3:8a

Satani atongoeasya kīkw'unī kya tene na tene

Mathayo 13:38b-40a

...īthaaa nīyo ana ma ūla mūthūku; na mūmaitha ūla wai-vuīe nī ndevili: ...īthaaa yūmbanaw'a na kūvīvw'a na mwaki.

Niwe Mūsumbī wa nthī ino yu

Na kuma yu ndikaneena (Yesu) nenyu mūno, nūndū mūnene wa nthī nūnūkūka: na nde na ūndū nthīnī wakwa. —Yoana 14:30

Satani niwe mūsumbī. Maūndū mathuka niwe waūtūlwa muti

Yakovo 3:15, 16

Ūsu ti ūī ūla ūtheeaa kuma iūlū, indī nī wa nthī, nī wa kī-mūndū, na nī wa ndaimoni. Nūndū vala ve kīwīu na ngananio, nivo ve kīthokoo na kīla wīa mūthūku.

Satani ona Mwanya nūtataa kwananga Ūthasyo wa kūthai-tha Klisto Ūtheinī, Ateo ndatonya kwananga wendo wa Klisto ngoonī yaku.

Lūmya muīkīō!

Ithīwa Mwianīu kwa Klisto kūvika kūkw'a

Meko 7:59, 60

Na mamūkimanga Sitivini, ai-mwīkaīla Mwīaīi, ayasya, Mwīaīi Yesū, osa veva wakwa. Nake atulya ndu, na aneena na wasya mūnene, Mwīaīi, ndūkamatalīle naī ūno. Na amina ūneena ūu, akoma.

Usumbī wa Klisto iūlū wa nthi

Wingīvo wa ūsumbī wake na wa mūuo ndūkethīwa na mūminūkīlyo kīvilanī kya ūsumbī kya Ndaviti, na ūsumbīnī wake, kūlūlūmīlya, na kūwīkalya na sila wa katī na ūlūngalu kuma yu kūvika tene na tene. —Isaia 9:7a

Musesea Wa Klisto — Ula Ukite Kusumbika Nthi Yonthe

2 Athesalonika 2:3, 4, 8-9

Mũndu o na wīva ndakamũkenge na ūndũ o na wīva: nũndũ mũthenya ūsu ndũkoka, ūalyũko ūtambĩte kũka, na ūla mũndũ wa naĩ kũvuanw'a, mwana wa wanangĩko, ūla wĩsiĩa na kwĩnenevya mwene iũlũ wa kyonthe kĩla kĩtawa Ngai kana kĩla kĩthaithawa; ūndũ wĩikalaa ikalũnĩ ya Ngai, akĩyonan'ya ta nĩwe Ngai. . . . Nĩvo indĩ ūla mũng'endu ūkavuanw'a, ūla Mwĩaĩ Yesũ wĩmũaa na mĩthũmũ ya kanyw'a wake, na kũmwananga na ūvuan'yo wa kũka kwake; ūla kũka kwake nĩ kwĩanana na kwĩka kwa Satani na

vinya w'onthe na syama na moseng'yo ma ūvũngũ.

Ūvuan'yo 13:2b na 7b

. . . na ūla mũkũnga mũnene [Satani] wamĩnenga vinya waw'o, na kĩvĩla kya ūsumbĩ kyaw'o, na ūkũmũ mũnene. . . . yanengwa ūkũmũ iũlũ wa kĩla mũthemba wa andũ na ūko wa andũ na kĩthayomo na mbaĩ.

Ūvuan'yo 13:4

Na mathaita ūla mũkũnga mũnene, nũndũ nũmĩnengete ĩla nyamũ ūkũmũ waw'o; na mamĩthaita ĩla nyamũ, makyasya, Nũũ ūla ūvw'anene na nyamũ ĩno? na nũũ ūla ūtonya kũkita nayo?

Ndanieli 7:25, 26

Na nūkamūneenea ndeto Ūla Wī Īlū wa Onthe, na nūkavi-nyīthya atheu ma Ūla Wī Īlū wa Onthe; na nūkekwyatya kūalyūla īvinda na mīao; nao nīmakanengawe mokonī make kūvika īvinda na mavinda na nyunza ya īvinda. Īndī ūsili nūkekala, nao nīmaka-mūvena ūsumbīko wake, mominū-kīlye na kwananga kūvika mūminūkīlyo.

Ūvuan'yo 13:5b-9

...na yanengwa ūkūmū wa kwīka maūndū mayo myei mīongo īna na īlī. Na yaathamya kanyw'a wayo īmūume Ngai, kūyīuma syītwa yake, na īeema yake, o na

ala matwīe ītunī. Nayo yanengwa kūkita na ala atheu, na kūmakīlyavinya: nayo yanengwa ūkūmū īlū wa kīla mūthemba wa andū na ūko wa andū na kīthyomo na mbaī. Na onthe ala matwīe nthī makamīthaitha, kīla mūndū ūla syītwa yake yītaandīkwa īvukunī ya thayū ya Katena ka ilondu koo-aiwe kuma mwambīlīlyo wa nthī. Ethīwa mūndū e na kūtū, nīew'e.

1 Timotheo 6:12

Īlūlūmīlye kūkita kaū ūla mūseo wa ūla mūkīnīo, lūmya ūla thayū wa tene na tene, ūla weetīwe wīthīwe naw'o, na wakūsīe ūkūsī mūseo ngūsī nyingī syene.

34 Ndukathaithe Muvwanano Wa Musesea Wa Klisto

*Ndongoi sya mothaithi ma ūvū-
ngū ikatetheesya mūsesea wa
Klisto kūkenga nthī.
Ūthaithe kana ūkw'e!*

Ūvuan'yo 13:14, 15 na 19:20

Na yamakenga ala matwīe nthī
nūndū wa syama īnengetwe kwīka
o nyamū īsu yene; ikīmatavya ala
matwīe nthī, kana maseūvyē mū-
vw'anano wa īla nyamū, īla ī na
ikūnwa ya ūvyū na yavoa. Na ya-
nengwa kwīkīa mūvw'anano ūsu
wa nyamū mīthūmū, nī kana
mūvw'anano wa nyamū ūneene, o
na ūtume onthe ala matethaithe
mūvw'anano ūsu wa nyamū moa-
wa. . . Na īla nyamū yakwatwa,
na vamwe nayo ūla mwathani wa

ūvūngū ūla wekie syama mbee
wayo, na kwondū wasyo wama-
kengie ala mosete ūvano wa īla
nyamū na ala mathaithe mū-
vw'anano wayo: me elī mekiw'e
me thayū īianī ya mwaki.

*Andū ma Ngai mailea ngai
sya Uvungu*

O na ethīwa nī ūu, Ngai waitū
ūla tūthūkūmaa nūtonya kū-
tūtangīia kuma ikoni (yī mwaki
mwakanu; nake akatūtangīia ku-
ma mokonī) maku, we mūsumbī.
Īndī ethīwa tī ūu, ūmanyīke kwa-
ku, we mūsumbī, tūtithūkūma
ngai syaku, o na kūthaithe mū-
vw'anano wa thaavu ūla ūnaū-
ngamisye. —Ndanieli 3:17, 18

Na yatuma onthe, anini na anene, athwii na ngya, ala mate ngombo na ngombo, mekiwa ūvano kw'okonī kwa aūme kwoo, kana itulyanī syoo; na nī kana mūndū o na wīva ndakatonye kūthooa kana kūthoosya, ate ūla wī na ūvano ūsu, naw'o nī syītwa ya nyamū kana namba ya syītwa yayo. Vaa nīvo ve ūī. Ūla wī na ūmanyi, natale namba ya nyamū īsu; nūndū nī namba ya mūndū: na namba yake nī Maana thanthatū na mīongo thanthatū na thanthatū. Ūvuan'yo 13:16-18

***Mūthenya Mūseo nīwūkite
kwa atangīe***

Aa nīo ala maumīte thīnanī ūla

mūnene, na nīmathambisye ngūa syoo, na maitw'ikīthya nzaū ntha-kamenī ya kala Katena. Kwondū wa ūu me mbee wa kīvīla kya ūsumbī kya Ngai; na nīmamūthūkū-maa mūthenya na ūtukū īkalūnī yake: na ūla wīkalīle kīvīla kya ūsumbī akatambūūkya īeema yake īlū woo. Maikew'a nzaa īngī, o na maikew'a waūni īngī; o na syūa yīkamavikīa, kana ūvyūvu o na wīva: nūndū Katena ūla wī katī wa kīvīla kya ūsumbī akeethīwa mūīthi woo, na akamatongoesya na kūmavikya kūla kwī nthongo sya manzī ma thayū.

Ūvuan'yo 7:14b-17

**36 Onthe Ala Methaitha Musesea Wa Klisto Kana
Kwosa Uvano Wake Miini Yoo Kana Matonye Kuthooa
Kana Kuthoosya, Asu Ni Aumanie**

Na mūlaika ūngī, wa katatū, aatīia asu, akyasya na wasya mūnene, Ethīwa mūdū o na wīva nūnūthaitha nyamū isu na mūvw'anano wayo, na akītikīla kwīkīwa ūvano kitulyanī kyake, kana kw'okonī kwake.

Akanyw'a mbinyu ya ūthilīku wa Ngai, ila iseūvitw'e itavulenw'e kīkombenī kya ūthatu wake; na akathīnīw'a na mwaki na mūvīlītī mbee wa alaika atheu na mbee wa kala Katena:

Na syūki ya thīna woo yambataa kūvika tene na tene; na

maithūmūaa mūthenya na ūtukū, asu mathaithaa ila nyamū na mūvw'anano wayo, na o ūla wītikīlaa kwīkīwa ūvano wa syītwā yayo.

Vaa nīvo ve wūmīisyo wa atheu, ala makwataa mīao ya Ngai, na mūkīio wa Yesū.

Na neew'a wasya ūkyuma itunī ūiasya, Andīka, Nī aathime akw'ū ala makusaa nthīnī wa Mwīaīi kuma yu; īi, easya ūu Veva, kana mathūmūie mawīa moo maito; nūdū mawīa moo nīmaatīanie nao. —Ūvuan'yo 14:9-13

Kukilw'a Kwa Uvano Wa Satani Na Muvwanano 37 Mbee Wa Uthatu Wa Ngai Utanatheea Yulu Wa Nthi

Alaika mūonza makuite mothīn'yo mūonza, nao nī ma mūminūkilyo, nīkwīthīwa nthīnī wamo ūthiliku wa Ngai nūkwīanīa. Na noona kīndū kīilyī ūkanga wa kīsisyo ūvulene na mwaki; na ala makīlitye vinya na kwīyumya valla ve īla nyamū, na mūvw'anano wayo, na namba ya syītwa yayo, maūngeme ūtee wa ūkanga wa kīsisyo, me na mbeve sya Ngai. Nao meina wathi wa Mose ngo-mbo ya Ngai, na wathi wa kala Katena, makyasya, Mawīa maku nī manene na ma ūseng'ya, Mwīa-īi Ngai, Mwene Vinya W'onthe; moendelo maku nī malūngalu na

ma w'o, we Mūsumbī wa tene tene. . . . Na neew'a wasya mūnene ūiuma īkalūnī, ūimatavya ala alaika mūonza atīi, Endai, na mūīita īla mbakūli mūonza sya ūthiliku wa Ngai nthī.

—Ūvuan'yo 15:1b-3 na 16:1
(Ūvuany'o 16-18: mothiny'o muonza na mawumilo.)

Na noona mathayū ma ala matililwe mītwe kwondū wa ūkūsī wa Yesū, na ndeto ya Ngai, na ala mataathaitha īla nyamū, kana mūvw'anano wayo, na ala mataaosa ūvano itulyanī syoo na mokonī moo; nao meethīwa thayū, na masumbīka vamwe na Klīsto myaka ngili. —Ūvuan'yo 20:4b

38 Kau Wa Amangendoni, Ula Klisto Niwe Wiumina

*Ndevili Ombany'a ngo Syonthe
Mokite*

Ūvuan'yo 16:14 na 16

Nikwīthīwa nī maveva ma ndaimoni, mekaa syama; ala meuma mathi kwa asumbī ma nthī yonthe kūmomban'ya kaūnī wa mūthenya mūnene wa Ngai, Mwene Vinya W'onthe... Na mamomban'ya vamwe vala vetawa Kievelania Ali-Maketoni.

*Klisto akoosa nthī yake vamwe
na anyuve make Isilaeli*

Nzekalia 12:2a, 3; 14:3 na 12

Sisya, nīngūt'w'ikīthya Yelusaleme kīkombe kya kūlūsya... Na kūkeethīwa mūthenya ūsu, ngatw'ikīthya Yelusaleme ivia

īito kwa ngo syonthe sya andū; onthe ala meīyaīkya yo mako-
kitika mūno; na i mbaī syonthe
sya nthī ikamīlīlīla...

Nīvo Yeova ūkaumīla, na kūkita na mbaī īsu, ta yīla wokitie mūthenya wa kaū... Na ūthīn'yo ūla Yeova wīkūna ngo syonthe sya andū naw'o ila syūkitite na Yelusaleme ūkeethīwa ūū: mīi yoo ikamomonyekaa o maūngyī na maūū moo, na metho moo makaseekaa me o maimanī mamo, na nīmī syoo ikamomeonyekaa syī makanyw'anī moo.

Alomi 8:31b

Ethīwa Ngai e ngalī ila yaitū,
nūū ūla ūtwika ūndū?

Alomi 1:18

Nūndū ūthatu wa Ngai nīwumilitw'e kuma itunī iūlū wa kīla ūndū ūte wa kūmūkīa Ngai, na kīla ūndū ūte ūlūngalu wa andū, ala masiīaa ūla w'o ūndūnī ūte ūlūngalu.

Ūvuan'yo 19:15, 16

Na ūvyū mūi wauma kanyw'anī wake, nī kana akūne mbaī naw'o: na akaisumbīka na ndata ya kīaa: nake ekinyangīa kīangīonī kya mbinyu ya wai wa ūthilīku wa Ngai, Mwene Vinya W'onthe. Na ngūanī yake na nthūnūnī yake e na syītwa yīandīkītwe, MŪSUMBĪ WA ASUMBĪ NA MWĪAĪI WA EAĪI.

Mūsesea wa Klisto akasumbīka o myaka mbūthū Klisto akasumbīka myaka 1,000, na indī akīsumbīka tene na tene

Ūvuan'yo 20:6b

Īndī makeethīwa athembi ma Ngai ma Klisto, na makasumbīka vamwe nake myaka ngili.

Ndanieli 2:44a

Na mīthenya ya asumbī asu Ngai wa itunī akaūngamya ūsumbī ūtakaanangīka tene na tene.

Nthī syonthe ikathaitha Klisto Mwīaii

Savuli 86:9

Mbaī syonthe ila woombie ikooka na kūthaithīa mbee waku, we Mwīaii; na ikataīa syītwa yaku.

Ūvuan'yo 12:7-10

Na kwaī kaū itunī: Mikaeli na alaika make maithi kūkita na ūla mūkūnga mūnene; na mūkūnga ūsu na alaika maw'o mokita; nao maiaakīlya vinya, o na vaiaaoneka vandū voo itunī ingī. Na mūkūnga ūsu mūnene wekw'a nthī, naw'o nī nzoka īla ngūū, yitawa Ndevili, na ingī Satani, mūkengani wa nthī yonthe; ekw'a nthī, na alaika make mekw'a nthī vamwe nake. Na neew'a wasya mūnene itunī, ūkyasya, yu ve ūtangiō, na vinya, na ūsumbī wa Ngai waitū, na ūkūmū wa Klīsto wake: nūndū mūvinganīsyā wa ana-a-asa maitū nīwekw'a nthī,

ūla ūmavinganīsyā mbee wa Ngai waitū mūthenya na ūtukū.

Miio ya Ūkīlya kaūni ūū

Ūvuan'yo 12:11

Nao mamūkīlya vinya nūndū wa nthakame ya kala Katena ka ilondu na nūndū wa ndeto ya ūkūsī woo; na matyaamenda mathayū moo o na kūvika kīkw'ū.

Wikalo wa Satani tene na tene

Ūvuan'yo 20:9b na 10

Na mwaki watheea kuma itunī, na wamamina. Na ndevili ūla wamakengie ekw'a īianī ya mwaki na mūvilītī, nīvo ve īla nyamū na ūla mwathani wa ūvūngū; namo makanyamaw'a mūthenya ya ūtukū tene na tene.

Usu wetawa ndata ya mūthenya aī atonya kwīw'a na kwīkala ūtanunī tene na tene, īndī endie kwīyaīa ūsumbī wa Ngai. (Soma Isaiya 14:13, 14 ithangū 3.)

Klīsto Mwīaii akasumbīka tene na tene

Ame Yeova, ūnene, na vinya, na ndaīa, na ūkīlyo, na ūsumbī, nī waku: nūndū kyonthe kīla kī matunī na kūū nthī nī kyaku; ūsumbī nī waku, ame Yeova, naku nūnenevetw'e wīthīwe mūnene wa kyonthe. —1 Mavinda 29:11

Nūndū o ūndū onthe makusaa nthīnī wa Atamu, o ta ūu nthīnī wa Klīsto onthe makeethīwa tha-yū. Īndī nī kīla mūndū vandū vake mwene: Klīsto ūsyao wa mbee; na

ītina nī ala ma Klīsto, yīla wīūka. Na īndī mūminūkīlyo ūkyūka, yīla Klīsto ūkamūnenga Ngai, nake nīwe Asa, ūla ūsumbī; yīla ūkethīwa avetete kīla ūnene na kīla ūkūmū na vinya. Nūndū mūvaka asumbīke e we, kūvika yīla ūkamaia amaitha make onthe ungu wa nyaī syake. Mūmaitha wa mūminūkīlyo ūla ūkanangwa nī kīkw'ū. —1 Akolintho 15:22-26

Ūvuan'yo 11:15

Na mūlaīka wa mūonza avuva soo; na kweethīwa mawasya manene itunī, nao masya, Ūsumbī wa nthī nūtw'ikīte ūsumbī wa Mwīaii waitū, na wa Klīsto wake: nake akasumbīka kūvika tene na tene.

Satani anangaa mwī, thayu na molaalai, kuaa syana ila syiūsya-wa (kumya ivu na ngūlū)

Alomi 1:27

... aūme ... makana mīmeonī yoo ene kwa ene, ... na makyō na nthīnī woo ituvi ya kūvītya kwoo.

Ve maūndū ... Yeova ūmene-te; ... Moko ala metikasya nthakame ite ivītyo. —Nthimo 6:16, 17

Nīvo īndī ūkīthi, na ūkyosa vawe naw'o maveva angī mūonza, mathūkū kwī w'o, na mailika na kwīkala vo: na mwīkalile wa itina wa mūndū ūsu wītw'ika mūthūku kwī ūla wa mbee. —Mt. 12:45a

Mantha Ngai ūla wīthayū ndūkekaile "ngai ūngī" yīla Ūkwe-

nda kūvow'a, kūmantha kīmbithī kana yīla Ūkūmantha Ūtongoi wa kī-veva.

Satani, ūla ūng'endaa mbee wa Ngai, nīwe ūtongoeasya maūndū aa. Atethasya wīa nthīnī wa andū, maūandīko, Syīndū ila itonya kūkwatangwa, na mothaithinī ala mathūku. Kila Ūseūvītye mbee nīkītonya kwoneka kīkyā ūsengya na kya vata, īndī kīetae Mūndū Ūthūkunī wa Satani. No Klisto ūtonya kūūthasya.

Ndūkenengane wīse kutongoe-w'a nī veva ūte ūla veva wa Ngai itīkīla mbivilia yoka na Mwīaii Yesu Klisto.

(Sisya Ūvuany'o 19:13.)

Ūmanyīsyō woonthe ūtosana na ūla wa, ūkeo wa nai kūthew'a na kūthaw'a nthīnī wa nthakame ya Klisto, ūsu nī wa ūvūngū na wa wasyo.

Mathayo 24:4, 5 na 11

Na Yesū asūngīa, amea, Īsūviei mūdū ndakamwasye Nūdū aingi makooka na syītwā yakwa, makyasya, Ninyie Klisto; na makamasya aingi. . . Na athani aingi ma ūvūngū makookīla, na makamasya aingi.

Avilivi 3:18, 19a

Nūdū aingi nīmaendaa, ala nīmūtavasya ūvoo woo kaingī, na yu nīngūmūtavya o ngītikya methoi, kana nī amaitha ma

ngelan'yo ya Klisto: na mūminū-kīlyo woo nī wanangīko, na ngai yoo nī ivu . . .

Ekea na ūkaekewa

Mathayo 6:14

Nūdū ethīwa inyw'ī mūkamaekēa andū mavītyo moo, Īthe wenyu wa itunī akamūekeka inyw'ī.

Nthakame ya Klisto nītuthaasya

1 Vetelo 1:18, 19 na 21a

Mūkūmanya kana . . . mūiaavow'a na syīndū ila syanangīkaa, ta vetha kana thaavu; indī mwovoetw'e na nthakame yī vata mūno, ta ya katena ka ilondu kate kawathe kana kaūdū nongi, nayo nī nthakame ya Klisto; . . . kwoūdū wake mwītikīlite Ngai.

Kūsumbīkwa nī myamūlo ya nai
Isaia 64:6

Nūndū ithyonthe nītūt'ikīte ta ūmwe mūvuku, na molūngalu maitū onthe mailyī ta ngūa mbuku mūno: na ithyonthe nītūvovaa ta itū; na mothūku maitū nīmeūtūt'waa ta kīseve.

Ūthatu iūlū wa veva ūte wa wīwi
Aeveso 2:2, 3

Ila mwaendie nthīni wasyo īvinda ya tene kwīanana na mīendele ya nthī ino, kwīanana na mūnene wa mavinya ma yayaya, wa veva ūla wīkaa wīa yu nthīni wa ana ma ūlei; o naitū ithyonthe tene twekalile katī woo mīmeonī ya mūyaitū, tūkīka mawendi ma mū na

ma mosūanio, na nūndu wa mwīkalile witū twai syana sya ūthatu, o ta ala angī.

Satani nīwīyaiyaa ala mate
atangīe

Īndī o na ethīwa ūvo mūseo witū nī mūvw'ike, nī mūvw'ike kwa ala mekwaa: ala nthīni woo ila ngai ya nthī ino nīyaitye mosūanio ma ala matetikīlaa, nī kana kyeni kya ūtheu mūtisu wa ūvo mūseo wa Klīsto, nake nīwe mūvw'ano wa Ngai, kīkamau-milile. —2 Akolintho 4:3, 4

Nthīni wa Klīsto ve ūkīlyo

Īndī yu, kwondū wa ūu, kūi ūsililo nongi iūlū wa ala me nthīni wa Klīsto Yesū. —Alomi 8:1

Mathayo 13:38

Na ūla mūūnda nī nthī; na mbeū
īla nzeo nī ana ma ūsumbī; na
īthaaa nīyo ana ma ūla mūthūku.

Inyw'ī, mwī ma īthe wenyu nde-
vili, na wendi wa īthe wenyu nīw'o
mwendaa kwīka. —Yoana 8:44a

Nthīnī wa Atamū tūimwīwaa Ngai

Mathayo 12:30

Ūla ūte ngalī yakwa ūsu e ūndū
nakwa; na ūla ūtombanasya na-
kwa nūnyaīkasya.

*Kīī nīkyo kītumi nomūvaka tū-
syawe īngī eū na veva wa Klisto*

2 Akolintho 5:17

Na kwa ūu ethīwa mūndū o
na wīva e nthīnī wa Klīsto, nī

kyūmbe kyeū: maūndū ala makūū
nī mavītu; sisyai, nīmatw'īkīte
meū.

Yoana 10:27, 28a

Malondu makwa nīmew'aa wa-
sya wakwa nakwa nīnīmesī, nao
nīmeūmbikīla: nakwa nīngū-
manenga thayū ūtathela.

Īnengane kwa Mwīaii Yesū oyu

2 Akolintho 6:2b

...sisyai, yīī nīyo īvinda yītī-
kīlītwe; sisyai, mūthenya wa ūta-
ngīo no yu.

1 Yoana 1:9

Ethīwa nītūkumbūla naī sitū,
we e kīthito, na nī mūlūngalu wa
utūekea naī sitū, na kūtūthesya
ūndū ūte ūlūngalu w'onthe.

Nūū ūla witūvathanasya na wendo wa Klīsto? nī monyamao, kana woo, kana thīna, kana yūa, kana ndwīkīwa, kana mūisyo, kana ūvyū? ... Aiee, maūndūnī asu onthe nītūkīlya vinya mūno kwondū wa ūla watwendie.

—Alomi 8:35 na 37

Nūndū o kīla kīsyaitwe nī Ngai nīkīkīlasya nthī vinya: na kīla kīkīlasya nthī vinya, nī mūikīio witū.

—1 Yoana 5:4

Akamaiva ala mekilya

Ūla wī na kūtū, nīew'e ūndū Veva ūnūūtavya makanisa. Ūla ūkīlasya, ngamūnenga kūya liu witawa mana ūla mūvithe, na nga-

mūnenga īvia yeū, na īlū wa īvia yīu vaandīkītwe syītwa yeū, yīte-sīkīwe nī mūndū ate o ūla ūnūūyosa. —Ūvuan'yo 2:17

Na ūla ūkīlasya, na we ūla ūsūvīaa mawīa makwa kūvīka mūminūkīlyo, ngamūnenga ūsu ūkūmū īlū wa Andū-ma-mbaī-ingī. —Ūvuan'yo 2:26

Ngai e vata naku mūno. Kaivali nī ūkūsī mwīanu! Ngai e vata mūno kwaku!

Ti atī nītwīanīsyē īthyī ene kūsūanīa ūndū o na wīva ta wumīte kwitū; īndī wīanīsyō witū wumaa kwa Ngai.

—2 Akolintho 3:5

Umīla na Klisto Ūtheunī**Akolosai 3:1, 2 na 4-6**

Ethīwa indī mwathayūūkiw'e vamwe na Klisto, manthai maūndū ala me iūlū, vala Klīsto ūi, ailyi nthī ngalī ya kw'oko kwa aūme kwa Ngai. Mosūanīo menyu malūme maūndūnī ala me iūlū, na ti maūndūnī ala me nthī. . . . Yīla Klīsto ūkonanw'a, nake nīwe thayū witū, nīvo indī nenyu mūkonanw'a vamwe nake ūtheunī mūtisu. Kwondū wa ūu, ūaai mamutha menyu ala me kūū nthī: ūlaalai, na ūvuku, na mīmeo mīthūku, na kwenda maūndū mathūku, na itomo, nayo nī kūthaitha mīvw'anano; kwondū wa

maūndū asu ūthatu wa Ngai wūka kwa ana ala matew'aa.

Kana ūumanīwe vamwe na Satani tene na tene

Nīvo ūkamea asu nao ala me ngalī ya kw'oko kwake kwa aka, Umai vaa nī, inyw'ī mwaumanīwe, mūthi mwakinī wa tene na tene ūla waseūvīw'e Satani na alaika make. —Mathayo 25:41

Ala athūku makatūngwa Seoli, o na mbaī syonthe ila syoolilwe nī Ngai. —Savuli 9:17

Na ethīwa kw'oko kwaku nīkūū-kūlulutīkya, kūtile: nī ūseo kwaku ūlike thayūnī na kīthu kya kw'oko, kwī kūthi Ngienanī wī na moko elī, mwakinī ūla ūte indī ūkavoa. —Maliko 9:43

Īnyivye mwene

Mathayo 18:2-4

Na eeta kana kanini, akaūngama kati woo, na asya, Nī w'o nīngūmwīa, Mwalea kūalyūka mwīthīwe ta syana nini, mūikalika nongi ūsumbīnī wa itu. O ūla īndī ūkenyivya ta kana kaa kanini, ūsu nī mūnene ūsumbīnī wa itu.

Īlile kwondū wa naī

Maliko 1:4 na 14, 15

Yoana nīwokie, akīvatisa weūnī na akītavan'ya ūvatiso wa ūalyūlo wa ngoo ūetae ūkekeo wa naī. . . . Na itina wa Yoana kwīkīwa ko-

lokolonī, Yesū aenda Kalilii akītavan'ya ūvoo mūseo wa Ngai, akyasya, Īvinda nī īviku, na ūsumbī wa Ngai nūthengeeee: alyūlai ngoo na mūkītikīla ūvoo mūseo.

Luka 13:3

Nīngūmūtavya, Ti w'o: īndī mwalea kūalyūla ngoo, inyw'onthe mūkaanangīka o ta ūu.

Meko 3:19

Alyūlai ngoo, īndī, mwīthyūē, naī syenyu syanangwe, nī kana kūtonye kūka mavinda ma ūvuūkyo kuma ūthyūnī wa Mwīaīi.

Mwose Klisto Ethiwe Mutangii Waku Umunthi

Īnengane mwene kwa

Yesū Klisto

Savuli 37:5

Mwiie Yeova nzia yaku; Mũkĩie we, nake akeeka.

Yoana 3:16

Nũndũ Ngai niwendete nthi, niwanenganie Mwana wake e umwe, ni kana o ula umwitikilaa ndakae, indĩ ethiwe na thayũ utathela.

Meko 16:31

Nao moosoma, matana nũndũ wa ũkiakisyo ũsu.

Ngai nũnenganae vinya wa

ũtwika syana syake

Yoane 1:12 na 14:27a

Īndĩ onthe ala mamwosie,

amanenga ũkũmũ wa ũtw'ika syana sya Ngai, o ala metikilaa syitwa yake: . . . Nĩmũtiia mũuo; mũuo wakwa nĩmũnenga inyw'i.

Tavany'a Yesū kwa ala angĩ

Alomi 10:9-11

Nikwĩthiwa ethiwa ũkamumbũla Yesũ na kanyw'a waku kana niwe Mwĩaii, na ũkeetikila ngooni yaku kana Ngai niwamũthayũũkisyeye kũmumya akw'ũni, ũkatangĩwa: nũndũ mũndũ niwitikilaa na ngoo kũvikia ũlungalu; na niwumbũlaa na kanyw'a kũvikia ũtangĩo. Nũndũ maandiko measya, O ula ũkamwitikila ndakaasonokw'a.

Scripture text reprinted from the Bible in Kikamba by permission of United Bible Societies, Africa Regional Center, Nairobi, Kenya.

Published in numerous languages as God supplies funds in answer to prayer. If you would like more copies for prayerful distribution, write in English. Specify which language(s) you need and how many booklets.

World Missionary Press, PO Box 120, New Paris, IN 46553-0120 USA

Read booklets online or by App
www.wmp-readonline.org

www.wmpress.org

3-17

1414 Kikamba SVC